
Adembenemende contacten...

Kan het erger? Nee...

Nee, het kan niet erger: ik schrijf dit stukje terwijl ik rook. Het is 'maar' een sigaar, en toch: zelfs van een corona die je niet over je longen rookt, kun je kanker krijgen. Dat besef zetelt ergens in mijn hersens, maar op een andere plek onder mijn schedeldak zit iets waardoor ik **hooked** ben. Bij dat woord stel ik me altijd een vishaak voor die op een dag in mijn hersens is geslagen. En de ellende met vishaken is dat ze niet of **nauwelijks te verwijderen zijn**.

DOOR: FRENK VAN DER LINDEN

Daarom schaam ik me zoals Wanda de Kanter zich schaamt over haar rookverslaving. Zesendertig jaar lang rookte zij. Tijdens haar zwangerschappen stopte ze en rookte daarna nog alleen in de late avonduren. Terwijl ze het overgrote deel van die bijna vier decennia beseftte: *'dit is het aller stomste wat ik kan doen, want hieraan kan ik sterven, en dat weet ik heel goed, ik ben godbetert longarts.'*

Waarom rookte De Kanter zo lang door? Als interviewer van het televisieprogramma **Brandpunt** kon ik het haar enkele maanden terug zelf vragen. Terwijl ik op weg was naar de veelgeprezen medicus, moest ik denken aan een verhaal dat ik ooit had gehoord uit de mond van professor Louis Gooren, autoriteit op het gebied van transseksualiteit en in die hoedanigheid jarenlang betrokken bij geslachtsveranderende operaties.

In zijn jonge jaren liep Gooren als aankomend arts op een ochtend een ziekenhuiskamer binnen waar een vrouw lag die hem verwelkomde met de woorden 'Dokter Gooren, neuk me.'

Aan die wens kon hij niet tegemoet komen. Wel lag het in het vermogen van Gooren om de patiënte elke dag een paar pillen met een milligram of wat van een speciale stof voor te schotelen. Wanneer de vrouw die slikte, 'normaliseerde' zij en ontving zij Gooren 's morgens met een beleefd 'Goeiedag dokter, hoe is het met u?'

Toen ik vroeg waarom hij me deze geschiedenis vertelde, zei de prof: 'Omdat psychologiserende interviewers als u, en talloze therapeuten, en allerlei andere mensen, onvoldoende in de gaten hebben dat het menselijk gedrag niet alleen door onze genen en onze opvoeding wordt gestuurd, maar waarschijnlijk veel meer door onze hormonale huishouding.'

Als de vrije wil al bestaat (volgens Dick Swaab, auteur van de bestseller *'Wij zijn ons brein'* is daar helemaal

Frénk van der Linden (57), freelance journalist, werkt voor onder meer de NTR-radio (Kunststof), KRO/NCRV-televisie (Brandpunt) en de Volkskrant. Van zijn hand verscheen onder meer de bundel 'Tot op het bot' - gesprekken over ziel & zaligheid (ca. 50 interviews, met o.a. Freddy Heineken, Johan Cruïff, Frits Bolkestein en Jan Wolkers), door Paul Witteman omschreven als 'een interviewbijbel'. Een tweede verzameling, 'Laten we eerlijk zijn' - 25 jaar spraakmakende gesprekken. In 2007 publiceerde hij zijn debuutroman *De Steniging*. Frénk is regelmatig te gast in *De Wereld Draait Door*. Ook leidt hij debatten en congressen. Hij is initiatiefnemer en presentator van het jaarlijkse Grote Interview Gala in de Amsterdamse Stadsschouwburg. Zie voor meer informatie en een uitgebreid CV: www.frenkvanderlinden.nl.

geen sprake van), dan wordt die ingeperkt door dit soort onderschatte factoren.

We lijken dus tot op grote hoogte de slaaf van onszelf te zijn. De slaaf van grijze kwabben onder ons schedeldak die besluiten nemen waarvoor we achteraf redenen en redeneringen verzinnen. De slaaf ook van het chemische laboratorium onder onze huid waarin van alles bruist en borrelt zonder dat wij daar echt over gaan.

Met mijn cameraploeg aangekomen in het Kankerinstituut van het Antonie van Leeuwenhoek-ziekenhuis vroeg ik Wanda de Kanter, Dappere Dokter van het jaar 2014, hoe het kon dat zij jarenlang als een wandelende tegenstrijdigheid door het leven ging: de rokende (long)arts.

Een echte verklaring had ze niet. Sigaretten zijn 'deadly by design', zei ze. 'De tabaksindustrie heeft - heel slim - ammoniak toegevoegd aan de tabak, zodat je binnen zeven seconden na het inhaleren die kick krijgt, die flash. Dat is nog sneller dan wanneer je heroïne spuit.' Tja, wilde ze maar zeggen, dan is het verslavingsrisico groot.

Goed, maar de één valt er wel voor, de ander niet. 'Ik kan alleen voor mezelf spreken', antwoordde De Kanter. 'Ik ben op mijn twaalfde al begonnen, en dan kom je er nauwelijks meer vanaf.'

Op een nacht zat moeder De Kanter te roken in de huiskamer toen haar dochter de trap afkwam. 'Ze was helemaal buiten zinnen. Ontzettend boos. Ik had het altijd verborgen gehouden. "Wil je dood?", riep ze. "Nee", zei ik, "je hebt gelijk, het kán niet meer." Dat was het moment waarop ik stopte.'

Anno 2015 is Wanda de Kanter een longarts met een militante missie: alle Nederlanders van de sigaret af helpen. Als een argumentenkanon dreunt ze de cijfers op: ons land telt vier miljoen rookverslaafden, jaarlijks sterven er 20.000 aan de gevolgen van kanker, de staat strijkt tweeënhalve miljard euro aan accijnsinkomsten op, de afgelopen decennia nam het percentage rokers (mede door Haags ontmoedigingsbeleid) af van negentig procent naar minder dan dertig.

En nu? En nu gaat het fout, brieste De Kanter in Brandpunt. VVD-minister Schippers van Volksgezondheid is 'een beetje dom': zij heeft de grote campagnes tegen roken gestopt, zij loopt aan de leiband van sigarettenproducenten, zij schendt internationale afspraken tegen de tabakshandel. 'Daarmee is de overheid de belangrijkste veroorzaker van de vermijdbare ziekte en draagt zij schuld aan de dood van 20.000 Nederlanders per jaar. (...) Als bedorven zalm mensen diarree bezorgt, wordt die uit de winkels gehaald. Door tabaksgebruik gaan twee van de drie rokers op termijn dood, maar sigaretten mag je wél kopen. Te gek voor woorden.'

Krasse taal, maar ik had niet de aanvechting om De Kanter tegen te spreken op het moment dat zij pleitte voor een geheel nieuw regeringsbeleid. Elke dag beginnen tweehonderd kinderen onder de achttien met roken - hoe kan een zinnig mens zich uitspreken tegen anti-maatregelen?

Maar dat schrijft dus een journalist die zelf een stinkstok van vijftien centimeter lang tussen zijn lippen heeft. Ik ben de levende illustratie van het feit dat verstand, feitenkennis en doodsangst en welk regeringsbeleid dan ook niet per se helpen tegen het vermaledijde roken.

Blijkbaar ontbreekt het mij aan de wil. Of heb ik die niet, zoals Swaab en consorten beweren? Tijd om het grondig uit te zoeken. Op 11 maart 2016 komen neurologen, psychologen, biologen, criminologen, journalisten, therapeuten en wie al niet op mijn initiatief bij elkaar. Werktitel van het congres: *Bestaat de vrije wil? Een gedachtewisseling over de vraag in hoeverre we verantwoordelijk zijn voor ons eigen gedrag.*

Wanda de Kanter is junkie-af. Het minste wat ik kan doen, is proberen te begrijpen waarom ik het zelf nog ben.